

Vejledning til dig med port-a-cath

Da du ikke kan optage tilstrækkelig ernæring, vitaminer og mineraler gennem tarmen, skal du have ernæringsvæske direkte ind i et blodkar. Du får ernæringsvæsken gennem et såkaldt port-a-cath, som er en lille kapsel med et hulrum, der er opbygget af plast, metal eller en kombination. På toppen er en silikonemembran, som der er en nål placeret i. Kapslen er forbundet med en slange, som ligger i blodbanen.

I dette materiale kan du læse om, hvordan du håndterer dit port-a-cath.

Du kan enten selv lære at håndtere dit port-a-cath, eller du kan få hjælp af pårørende eller hjemmesygeplejersker.

Materialets opbygning

Hygiejne og opbevaring	side 1
Tilkobling	side 4
Skema for anbefalet indkøbshastighed uden pumpe	side 14
Frakobling	side 15
Anlæggelse af grippernål i port-a-cath	side 21
Fjernelse af grippernål på port-a-cath	side 34
Komplikationer	side 38
Kontakt og mere viden	side 39

Hygiejne og opbevaring

Brug handsker

Bakterier findes overalt, fx på hænder, i luften og på alt, som ikke er steriliseret. De er så små, at man ikke kan se dem. De kan vise sig, ved at man får synlige tegn på infektion, fx rødme på huden over dit port-a-cath, eller feber. Det er yderst vigtigt at forhindre infektion, da det i så fald kan blive nødvendigt at fjerne dit port-a-cath.

Man kan aldrig vaske sine hænder helt rene og fri for bakterier, da hænder har en ujævn overflade og er varme og fugtige. Hænderne vil derfor altid være en infektionskilde. Hvis du vasker hænderne grundigt og derefter tager handsker på, nedsætter du risikoen for infektion. Bakterierne trives dårligt på handskernes glatte overflade. Al omgang med kateteret og indstiksstedet i huden skal derfor foregå med handsker på.

Personlig hygiejne og bad

Det er vigtigt med god personlig hygiejne. Det indebærer brusebad eller daglig vask af hele kroppen og rent tøj. Du må ikke gå i badekar og svømmehal, når der er isat en såkaldt grippernål i dit port-a-cath.

Ved brusebad skal grippernål, infusionsslange og forbinding beskyttes mod vand ved at bruge badeplaster. Der kan anvendes gageserviet eller køkkenrulle mellem forbinding og badeplaster for at undgå, at det klæber sammen.

Undgå luft i slangen

Dit port-a-cath munder ind i de store blodkar midt i brysthulen. I brysthulen er der undertryk i forbindelse med vejtrækningen. Det betyder, at der kan suges luft ind i blodkarrene gennem kateteret, hvis ikke klemmen på gripperslangen er lukket, når den ikke er i brug. Det er derfor meget vigtigt, at der aldrig er åben adgang til gripperslangen.

Skyl slangen med saltvand efter brug

Det er vigtigt, at gripperslangen bliver skyllet godt igennem med saltvand efter brug, da den ellers kan lukke til med tiden.

Sørg for et rent og ryddeligt arbejdssted

Det er meget vigtigt, at arbejdsstedet, hvor du sætter din grippernål i dit port-a-cath, og hvor ernæringsvæsken (parenteral ernæring) sættes op og tages ned, er rent. Rummet skal være ryddeligt og let at rengøre.

Afsprit bordet med klorhexidinsprit 0,5 % og ethanol 82 %, inden du begynder håndteringen. Undgå at åbne vinduer, da det kan medføre træk og få støv til at hvirvle op. Det er vigtigt, at du ikke bliver forstyrret under proceduren.

Sådan håndterer du ernæringsvæske (TPN)

- Der står udløbsdato på poserne. Datoen må aldrig overskrides.
- Du skal tage ernæringsposen ud af køleskabet 2-4 timer før brug, så den ikke er for kold.
- En ernæringspose må kun være ude af køleskabet i 24 timer i alt. Herefter skal den kasseres.
- Du må aldrig tilsætte noget til ernæringsposerne.
- Ernæringsposerne skal opbevares i køleskab ved 4-8 grader og må ikke fryses eller udsættes for sollys.
- Til hver ernæringspose skal du bruge et nyt dropsæt, som skal kasseres, når ernæringsposen er løbet ind. Samme dropsæt må ikke bruges til fx saltvand.
- Intravenøse væsker (tynde væsker) skal opbevares ved stuetemperatur.

Husk altid at overholde de hygiejniske forholdsregler i denne pjece.

Åbn først desinfektionsservietter lige før brug

Sprit desinficerer, når det tørrer. Det afsprittede område skal tørre mellem hver afsprøjtning. Du skal derfor først åbne dine desinfektionsservietter med klorhexidin 0,5 % og ethanol 82 % umiddelbart før brug.

Tilkobling

Sådan gør du drop og port-a-cath klar til ernæring og/eller tynde væsker

Før du påbegynder tilkoblingen, skal du huske følgende:

- Find dropstativet frem.
- Tag eventuelle briller på.
- Smøg ærmerne op.
- Tag gripperslangen på dit port-a-cath frem, så den er tilgængelig.
- Kontrollér at klemmen/klemmerne på gripperslangen er lukket.

Du skal bruge følgende til dropstart:

- Affaldspose
- Klorhexidinsprit
- Parenteral ernæring og/eller tynde væsker
- 1 sæt rene handsker
- 1 dropslange
- 1 x 10 ml forfyldt saltvandssprøjte
- 3 store desinfektionsservietter med klorhexidin 0,5 % og ethanol 82 %.

- Vask hænder.

- Afsprit bordpladen i S-bevægelser. Begynd i øverste højre hjørne.

- Læg remedierne frem på det afsprittede bord i den rækkefølge, du skal bruge dem. Vent med at pakke remedierne ud.
- Får du andre væsker ud over ernæringsposen, skal du også lægge disse frem på bordet.

- Desinficér dine hænder i 30 sekunder.

- Tag usterile handsker på.

- Arbejd nu fra venstre mod højre på at klargøre ernæring og/eller væsker.
- Knæk plastikhætten på tilkoblingsstudsens på den parenterale ernæring og/eller intravenøse væske af.

- Afsprit membranen med en desinfektionsserviet ved at holde tommelfingeren rundt om membranen og dreje servietten i urets retning i minimum 5 sekunder.

- Pak dropslangen ud.

- Fold papiret ned og hold det fast.

- Fjern plastikomslaget, det holder slangen samlet i pakken.

- Fold dropslangen ud, så der ikke er knuder på.

- Placér tilkoblingsstudsene i samme hånd som dråbekammeret mellem pege- og langfinger.

- Luk klemmeskruen helt i bund med den anden hånd.

- Hold fortsat tilkoblingsenden og dråbekammeret i samme hånd og fjern dernæst beskyttelseshætten.

- Hold godt fast om tilkoblingsstudsens på posen med den frie hånd, mens du vrider dropslangen ind i tilkoblingsstudsens. Sørg for, at tilkoblingsstudsens ikke rører bordpladen.

- Hæng ernæringsposen/intravenøs væske op på dropstativet i det lille runde hul – ikke i håndtaget.
- Fyld dråbekammeret op med væske og brug pumpeteknik, indtil væsken rammer den grønne markering.

- Vent i 10-20 sekunder på, at filteret i bunden af dråbekammeret fugtes.
- Åbn dernæst for klemmeskruen, så dropslangen fyldes med væske.

- Væsken stopper automatisk, når den når tilkoblingsenden. Luk derefter klemmeskruen.

- Sæt tilkoblingsskruen ind i hakket på klemmeskruen. Du er nu færdig med at klargøre den parenterale ernæring og/eller intravenøse væske.

- Pak saltvandssprøjten ud af emballagen. Løsn proppen på sprøjten halvt, og hold sprøjten lodret opad. Træk stemplet lidt tilbage, og tryk på stemplet, så luften i sprøjten trykkes ud.

- Skru proppen let på igen, og placér saltvandssprøjten på bordet.

- Placér gripperslangen i den ene hånd og sikr dig, at klemmen/klemmerne på slangen er lukket.

- Åben nu for spritservietten.

- Desinficér samlingen mellem proppen og åbningen på gripperslangen i ét strøg i minimum 5 sekunder for at minimere infektionsfare denne vej.

- Fjern proppen og desinficér åbningen på gripperslangen i ét strøg i minimum 5 sekunder.

- Hold fortsat fast om gripperslangen med den ene hånd, imens du arbejder med den anden.

- Skru saltvandssprøjten på åbningen af gripperslangen.
- Åbn klemmen/klemmerne og skyl 1 ml saltvand ind.
- Træk herefter tilbage, til der ses blod i gripperslangen. Du skal gøre dette for at tjekke, at den er korrekt placeret i dit port-a-cath.
- Skyl derefter resten af saltvandssprøjten ind.

g

- Luk klemmen/klemmerne igen, og skru sprøjten af. Behold gripperslangen i hånden.

- Tag dropslangen af hakket på klemmeskruen med din frie hånd.

- Placér dropslangen mellem ringfinger og lillefinger på den hånd, der holder gripperslangen.
- Knæk proppen på tilsætningsenden af, uden at du kommer til at berøre åbningen.

- Skru tilsætningsenden på åbningen af gripperslangen.

- Åben begge klemmer på gripperslangen. Du kan nu begynde infusionen.
- Regulér hastigheden ved at skru op og ned på klemmeskruen.

Skema for anbefalet indløbshastighed uden pumpe

Mængde	Indløbstid 8 timer	Indløbstid 10 timer	Indløbstid 12 timer
500 ml parenteral ernæringspose	5 dråber/15 sek.	5 dråber/15 sek.	4 dråber/15 sek.
1000 ml parenteral ernæringspose	10 dråber/20 sek.	8 dråber/15 sek.	7 dråber/15 sek.
1500 ml parenteral ernæringspose	nej	12 dråber/15 sek.	10 dråber/15 sek.
2000 ml parenteral ernæringspose	nej	17 dråber/15 sek.	13 dråber/15 sek.
2500 ml parenteral ernæringspose	nej	21 dråber/15 sek.	17 dråber/15 sek.
3000 ml parenteral ernæringspose	nej	25 dråber/15 sek.	21 dråber/15 sek.

Vær opmærksom på, at dråbehastigheden kan ændre sig, hvis du rejser dig fra liggende til stående eller omvendt, hvis du ikke bruger ernæringspumpe. Hvis din væske indløber uden pumpe, er det derfor vigtigt, at du indstiller dråbehastigheden i den position, som du skal være i det meste af indløbstiden (oftest liggende). Følg dette skema, som angiver vejledende dråbehastighed for infusion uden pumpe.

Eksempel:

Udregningen er baseret på, at 1 ml = 20 dråber

$2000 \text{ ml}/10 \text{ timer} = 200 \text{ ml}/\text{timen}$

$200 \text{ ml}/60 \text{ minutter} = 3,33 \text{ ml}/\text{minuttet}$

$3,33 \text{ ml}/4 = 0,83 \text{ ml}/15 \text{ sekunder}$

$0,83 \text{ ml} \times 20 \text{ dråber/ml} = 17 \text{ dråber}/15 \text{ sekunder.}$

Frakobling

Sådan gør du drop og gripperslange på dit port-a-cath klar til frakobling

Før du starter med at koble ernæringen og/eller de intravenøse væsker fra, skal du huske følgende:

- Tag eventuelle briller på.
- Smøg ærmerne op.
- Tag gripperslangen på dit port-a-cath frem, så den er tilgængelig.
- Kontrollér, at klemmen/klemmerne på gripperslangen er lukket.

Du skal bruge følgende til dropafslutning:

- Affaldspose
- Klorhexidinsprit
- 1 sæt rene handsker
- 4 x 10 ml forfyldte saltvandssprøjter
- 2 store desinfektionsservietter med klorhexidin 0,5 % og ethanol 82 %
- 1 steril lukkeprop

- Vask hænder.

- Afsprit bordpladen i S-bevægelser. Begynd i øverste højre hjørne.

- Læg remedierne frem på det afsprittede bord i den rækkefølge, du skal bruge dem. Vent med at åbne remedierne.

- Desinficér dine hænder i 30 sekunder.

- Tag usterile handsker på.

- Gør proppen klar ved at fjerne den hvide forsegling, mens du holder fast rundt om proppen. Lad proppen blive i den gennemsigtige emballage.

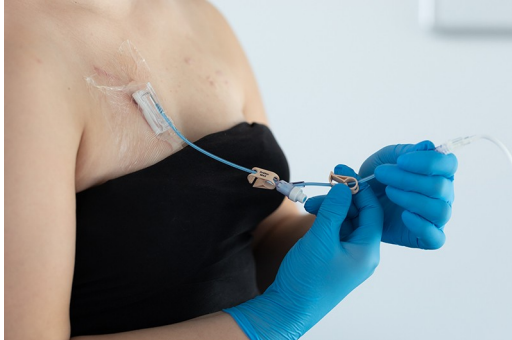
- Læg proppen tilbage på samme sted på bordet.

- Pak saltvandssprøjterne ud af emballagen. Løsn proppen på sprøjten halvt, og hold sprøjten lodret opad. Træk stemplet lidt tilbage, og tryk på stemplet, så luften i sprøjten trykkes ud.

- Skru propperne let på igen, og læg sprøjterne på bordet.

- Placér gripperslangen i den ene hånd og sikr dig, at den er lukket på klemmen/klemmerne, og at skrueskruen på dropslangen også er lukket.

- Desinficér samlingen mellem dropslangen og gripperslangen i ét strøg i minimum 5 sekunder.

- Skru dropslangen af.

- Desinficér åbningen på gripperslangen i ét strøg i minimum 5 sekunder.

- Hold fast om gripperslangen med den ene hånd, imens du arbejder med den anden.

- Skru saltvandssprøjten på åbningen på gripperslangen og åbn klemmen/klemmerne.

- Skyl 4 x 10 ml forfyldte saltvandssprøjter igennem gripperslangen med flush-teknik. Mellem hver saltvandssprøjte skal der lukkes for klemmen/ klemmerne.

- Skru proppen på.

- Luk klemmerne, og sæt proppen på gripperslangen.

Anlæggelse af grippernål i port-a-cath

Sådan skifter du din grippernål via steril teknik minimum 1 gang om ugen

Før du starter, skal du huske følgende:

- Tag eventuelle briller på.
- Smøg ærmerne op.
- Sørg for at dit port-a-cath ikke er tildækket med tøj og er nemt tilgængelig.

Du skal bruge følgende:

- Sterilt stykke
- Sterile handsker
- Grippernål
- 1 x 10 ml forfyldt saltvandssprøjte.
- 3 store desinfektionsservietter med klorhexidin 0,5 % og ethanol 82 %.
- 2 x sterile pincetter
- Steril forbindelse.

- Vask hænder.

- Afsprit bordpladen i S-bevægelser. Begynd i øverste højre hjørne.

- Desinficér dine hænder i 30 sekunder.

- Tag usterile handsker på.

- Åbn pakken med det sterile afdækningsstykke i toppen.

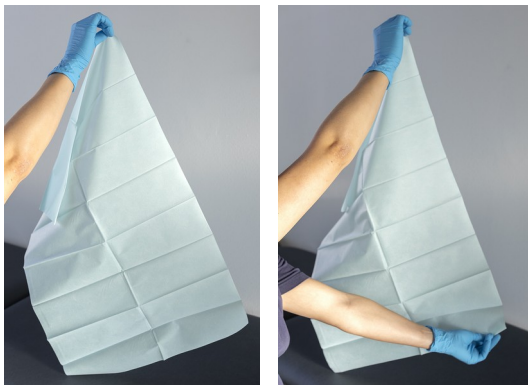
- Hold fast i det sterile afdækningsstykke med venstre hånd uden på pakken.

- Træk det hvide papir ned med højre hånd.

- Tag forsigtigt fat i hjørnet af det sterile afdækningsstykke med højre hånd, og løft stykket op, så det foldes ud.

- Tag fat i modsatte hjørne med venstre hånd.

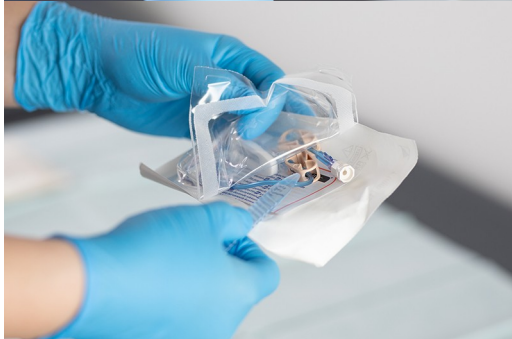
- Læg forsigtigt afdækningsstykket på bordpladen.

- Pak pincetten ud, og hold den i den ene hånd. Brug nu pincetten til at pakke de andre produkter ud med.

- Pak først alle de tørre ting ud: sterile handsker, grippernål, saltvandssprøjte, pincet og steril forbindelse.

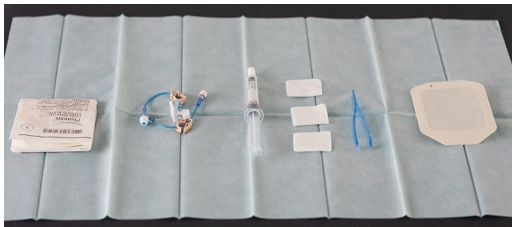

- Pak alle de tørre ting ud: sterile handsker, grippernål, saltvandssprøjte, pincet og sterile forbindelse.

- Pak 3 store desinfektionsservietter ud.

- Placér tingene på det sterile stykke som vist på billedet.

- Det er vigtigt at kunne komme til dit port-a-cath uden at røre ved din påklædning.

- Vask hænder.

- Desinficér dine hænder i 30 sekunder.

- Åbn pakken med de sterile handsker.

- Åben den indre emballage.

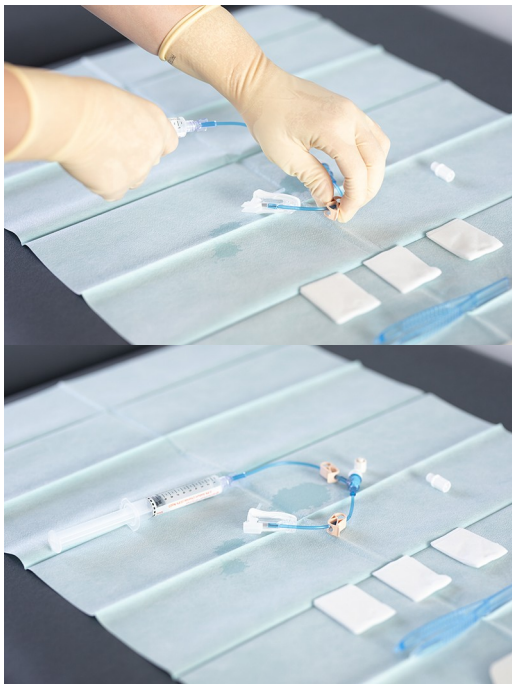
- Tag de sterile handsker på som vist på billederne.

- Tag fat i gripperslangen, fjern proppen og læg den på det sterile stykke.

- Klargør gripperslangen ved at fylde den med saltvand, så du kan se, at der er gennemløb.

- Luk klemmeskruerne og lad saltvandssprøjten sidde på gripperslangen.

- Afsprit huden på dit port-a-cath og hudområdet svarende til minimum plasterets størrelse 2 gange i cirkulære bevægelser. Det er vigtigt, at huden tørrer mellem hver afspritning.

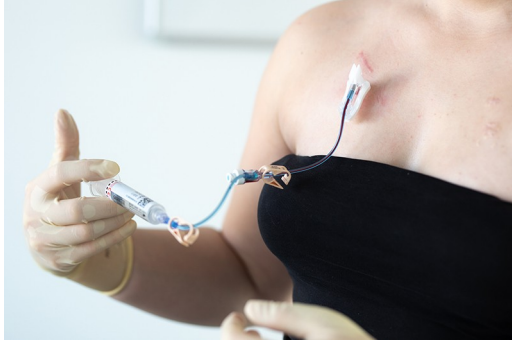
- Placér grippernålen mellem tommel- og pegefinger, mens du holder saltvandssprøjten mellem ringfinger og lillefinger.

- Fjern beskyttelseshætten fra nålen.

- Hold fast om dit port-a-cath med den ene hånd uden at berøre indstiksstedet. Nålen føres med den anden hånd vinkelret ind i membranen, indtil du kan mærke bunden af port-a-cath.

- Åben for klemmen/klemmerne og sprøjt 1 ml saltvand ind.
- Træk derefter lidt tilbage i sprøjten, indtil der ses blod i gripperslangen.

- Derefter skylles resten af saltvandet ind i gripperslangen.
- Luk for klemmen/klemmerne.

- Sæt proppen på gripperslangen.

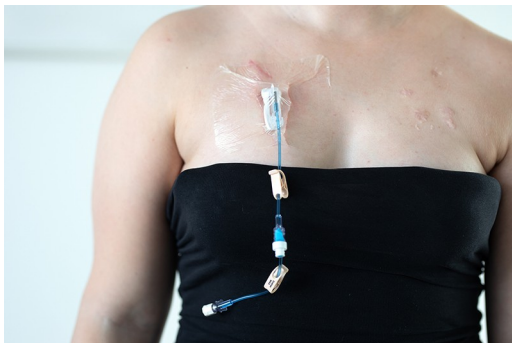
- Brug pincetten til at spritte rundt omkring huden i 5 sekunder.

- Fjern det hvide håndtag på toppen af grippernålen ved at klemme omkring den og forsigtigt fjerne den.

- Fastgør grippernålen med det sterile plaster.

- Dit port-a-cath er nu klar til brug.

Fjernelse af grippernål på port-a-cath

Før lukningen påbegyndes, skylles der med 4 x 10 ml forfyldte saltvandssprøjter, efter der har været tilkoblet ernæring eller intravenøs væske.

Du skal bruge følgende:

- Usterile handsker
- Plaster
- 1 stor desinfektionsserviet med klorhexidin 0,5 % og ethanol 82 %.
- Kanylebøtte.

- Vask hænder.

- Afsprit bordpladen i S-bevægelser.
Begynd i øverste højre hjørne.

- Desinficér dine hænder i 30 sekunder.

- Tag usterile handsker på.

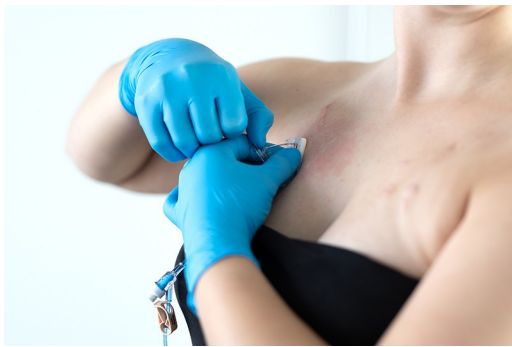
- Læg remedierne frem på det afsprittede bord i den rækkefølge, du skal bruge dem.

- Fjern plasteret ved grippernålen. Her løsnes plasteret i alle fire hjørner.

- Grippernålen i port-a-cath uden plaster.

- Fjern selve nålen ved at løfte det lille håndtag opad. (Det kan godt være lidt hårdt at trække op – hold godt igen på kanten af din port med to fingre).

- Det vil give et lille klik, når nålen er trukket tilbage.

- Herefter kommer du din brugte grippernål i kanylebøtten.

- Åbn for desinfektionsservietten.

- Sprit huden i cirkulære bevægelser i minimum 5 sekunder, efter at grippenålen er fjernet.

- Påsæt det sterile plaster.

Komplikationer

Blodforgiftning

Blodforgiftning opstår, når der kommer bakterier direkte i blodbanen.

Symptomerne er:

- Kulderystelser
- Høj feber
- Alment ubehag som ved influenza.

Blodforgiftning kræver øjeblikkelig indlæggelse til antibiotisk behandling og eventuelt fjernelse af dit port-a-cath.

Luft i kateteret

Hvis der kommer luft i blodbanen, kan der opstå symptomer som:

- Trykken for brystet
- Åndenød
- Hoste.

Luk klemmen på gripperslangen, så der ikke kommer yderligere luft ind. Læg dig derefter ned på venstre side med hovedet nedad. Symptomerne vil forsvinde efter lidt tid. Kontakt afdelingen ved fortsat utryghed.

Betændelse omkring kateteret

Vær opmærksom på rødme, varme, ømhed, hævelse og feber. Hvis du oplever disse tegn på betændelse, skal du kontakte os. Vi vil så tage stilling til den videre behandling.

Kontakt og mere viden

Har du spørgsmål, er du velkommen til at kontakte os.

Medicinsk Gastroenterologisk Sengeafsnit 9Ø

Tlf. 97 66 35 01

Vi træffes hele døgnet.

Se vores hjemmeside: <https://aalborguh.rm.dk/gastro>

Sygeplejersker TPN-team

Tlf. 97 66 35 66

Vi træffes bedst: Alle dage kl. 10.00 – 11.00 og 13.30 – 14.30

Sygehusapotek

Tlf. 97 66 57 99

Vi træffes bedst: Mandag – fredag kl. 8.00 – 10.00 og 14.00 – 15.00

Klinisk diætist

Tlf. 21 36 91 15

Træffes bedst: Mandag – fredag 8.00 – 14.00

Centraldepotet

Tlf. 22 48 30 13

Vi træffes bedst: Mandag – fredag kl. 9.00 – 14.00